

УДК: 328.32

Чумаченко О.В.
Слободянюк А.В.

ВЛАДА ЯК ОДНА ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИХ КАТЕГОРІЙ ПОЛІТОЛОГІЇ, ЇЇ НОРМИ ТА ЦІННОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглядається поняття влади, як фундаментальної категорії політології, її соціальні норми та цінності в регулюванні життєдіяльності суспільства, формування принципів ідеальної влади, еволюція категорії влади в історико-соціологічному процесі, методи втілення владної волі, роль громадської думки у процесі демократизації влади, що слугує важливим фактором організованості і впорядкованості соціуму.

Ключові слова: влада, політична влада, еволюція категорії влади, історико-соціологічний процес, дослідження влади, принципи ідеальної влади, суб'єкт влади, методи втілення владної волі, соціальні норми, соціальні цінності, роль громадської думки.

Abstract

The concept of power as a fundamental category of political science, its social norms and values in the regulation of the life of society, the formation of the principles of ideal power, the evolution of the category of power in the historical and sociological process, the methods of the implementation of the will of power, the role of public opinion in the process of democratization of power, which serves as an important factor organization and ordering of society.

Keywords: power, political power, evolution of categories of power, historical and sociological process, research of power, principles of ideal power, subject of power, methods of embodiment of authority, social norms, social values, public opinion.

Проблема визначення влади є на сьогодні актуальним питанням, адже влада є необхідним регулятором життєдіяльності суспільства, його розвитку та єдності. Влада є одним з фундаментальних начал суспільства. Вона скрізь, де є стійкі об'єднання людей: у родині, виробничих колективах, організаціях і установах, у всій державі [1].

Важливим фактором появи влади є психологічний фактор, сутність якого полягає у тому, що деякі люди за своєю природою схильні до домінування над іншими людьми. І водночас є люди, які почуваються більш комфортно, коли ними керують [2].

Дослідження влади - це комплексна соціологічна проблема, яка знаходиться на межі багатьох суспільних наук: філософії, соціології, політології, теорії держави та права, історії політичних учень, науки про управління та інших, які специфічно інтерпретують феномен влади.

Як зазначає в своїх роботах А. Слободянюк: «Особливе значення має дослідження соціологічних аспектів поняття влади стосовно різних типів суспільств, а також аналіз специфічних різновидів влади, які функціонують в економічній, соціальній, політичній та ідеологічній сферах суспільного життя сучасного суспільства» [3-9].

Еволюція поняття «влада» в історико-соціологічному процесі засвідчила її глибинність, різноплановість, багатогранність. Груба сила чи погроза її застосування, престиж, авторитет, переконання, матеріальне благополуччя, багатство, краса, харизма, героїчна смерть, успіх у мистецтві чи спорті, альтруїзм – усе надає владу. Навіть ідеї часто наділяються владою [4].

«Влада - це вплив однієї частини суспільства (індивіда, групи, організації тощо) на поведінку іншої у бажаному для себе напрямі» [10].

Соціальні норми поведінки і діяльності людей є невід'ємними атрибутами як влади, так і управління. Вони, як політичні, так і неpolітичні, у будь-якій формі виступають як засіб здійснення соціальної влади, надають поведінці й діяльності людей загальнообов'язкового характеру (в рамках групи, колективу, класу, суспільства в цілому) [3].

Соціальні норми, подібно іншим цінностям виконують функції оцінки й орієнтації особистості, спільності. Разом з тим вони не обмежуються цими функціями. Норми здійснюють регулювання поведінки і соціальний контроль за поведінкою. Це не тільки вираження думки, але і вираження волі. При цьому, на відміну від індивідуального волевиявлення, норма виражає типові соціальні зв'язки, дає типовий масштаб поведінки. Норма не тільки оцінює й орієнтує подібно ідеям, ідеалам, але і наказує. Її характерною рисою є імперативність. Це єдність оцінки і розпорядження [11].

У соціальні норми, що відбивають і закріплюють суспільні відносини, вкладаються поведінка людей, структура і діяльність апарату управління і влади.

Соціальні норми – це правила, що виражають вимоги суспільства, соціальної групи до поведінки особистості, групи в їхніх взаєминах один з одним, соціальними інститутами, суспільством у цілому.

Не менш важливим фактором ефективності влади є категорія політичних цінностей. Політичні цінності - переконання щодо цілей, які суб'єкти політичного процесу повинні реалізувати. Вони охоплюють ті явища, які є предметом певних політичних інтересів, бажань, домагань, потреб. Це суверенітет, державна влада, політична свобода, соціальна справедливість, правопорядок, війна, мир тощо. Названі цінності по-різному сприймаються і трактуються суб'єктами політики. Вони можуть мати різні виміри залежно від історичної епохи, типів суспільства і політичної системи, ідеології [3].

Не обминула своєю актуальністю проблема формування принципів ідеальної влади і українських соціологів, суспільних діячів кінця XIX – початку XX століття. Цінність ідей представників даного періоду для сучасності визначається схожістю соціально-політичної ситуації і колом вирішуваних проблем. До таких можна віднести проблему прав і свобод громадян, принцип демократизму та народного суверенітету, первинність влади народу над політичною, державною, співвідношення влади та знання, суперечність між світською та духовною владами, проблему морального авторитету правлячої еліти тощо [5].

Невід'ємною характеристикою стану політичної влади є роль громадської думки. Громадська думка справляє реальний вплив на політичне життя, стає контролюючим фактором державного. Вона виступає основною силою та опорою влади та держави, оскільки історичний досвід свідчить про те, що жодна ефективна влада у світі ніколи і ніде не ґрунтувалась ні на чому іншому, крім громадської думки. Вона органічно включається в механізм управління та влади [9].

Отже, влада будучи суспільним явищем, відбиває об'єктивну потребу розвитку суспільства, його організації та регуляції. Влада є необхідним і незамінним механізмом регулювання життя всього суспільства і збереження його єдності. Функціонування політичної влади є фактором і умовою саморозвитку політичної системи суспільства та усіх інших її елементів. Політична влада пов'язує в єдину систему всі політичні структури, виступає гарантом політичного розвитку, ефективності політики і життєдіяльності усього суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гетьманчук М.П. Політологія: Навч. посіб. / М. П. Гетьманчук, В. К. Гришук, Я. Б. Турчин та ін.; За заг. ред. М. П. Гетьманчука. — К.: Знання, 2010. — 415 с.
2. Осадчий Ю.Г / Політологія. Курс лекцій. - Суми, 2011.- С.23
3. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід'ємні характеристики категорії влади [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". - Вип. 9. - Київ, 2000. - С. 5-7.
4. Слободянюк А. В. Еволюція концептуальних уявлень про владу в історико-соціологічному процесі [Текст] : автореф. дис. ... кандидата соціологічних наук : 22.00.01 / Анатолій Володимирович Слободянюк ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — Київ, 2002. — 12 с. - Бібліогр. : с. 9-10 (8 назв).
5. Слободянюк А. В. Формування принципів ідеальної влади в історії української соціологічної думки кінця XIX – початку XX століття (на матеріалі праць М. Драгоманова та В. Липинського) [Текст] / А. В. Слободянюк // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : зб. наук. праць. — Харків : Видавн. центр Харківськ. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна, 2000. — С. 48–50.
6. Слободянюк А. В. Методи втілення владної волі в історико-соціологічному процесі / А.В.Слободянюк [Текст] / Науковий вісник південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського : зб. наук. праць. — 2005. — № 9-10. — С. 24-30.
7. Слободянюк А. В. Проблеми визначення сутності влади в сучасних західних концепціях [Текст] / А. В. Слободянюк // Українська культура в іменах і дослідженнях : наук. записки Рівненськ. держ. ін-ту культури. — Рівне, 1998. — Вип. III. — С. 63–67.
8. Слободянюк А. В. Розвиток категорії "влада" в історико-соціологічному процесі [Текст] / А. В. Слободянюк // Соціальні виміри суспільства : збірка наукових робіт молодих науковців. — Київ : Стилос, 2001. — Вип. 4. — С. 64-73.
9. Слободянюк А. В. Роль громадської думки у процесі демократизації влади (історико-соціологічний аспект) [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". — Київ : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2001. — Вип. 10. — С. 17-20.
10. Примуш М.В. Загальна соціологія: навчальний посібник /М.В. Примуш. — К.: ВД «Професіонал», 2004. — 590 с.
11. Ващенко К.О. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студ. Педагогічних ВНЗ / за заг. ред. :

К. О. Ващенко, В. О. Корнієнка. – К. : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. – С.117-118

Чумаченко Олена Валеріївна – студентка групи МОз-13, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: Chumachenkolena@ukr.net

Слободянюк Анатолій Володимирович – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Chumachenko Olena V. – Department of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: Chumachenkolena@ukr.net

Supervisor: **Slobodyanyuk Anatoliy Volodymyrovich** – Candidate of Sociological Sciences, Docent of Social and Political Sciences, Scientific Director of the Laboratory of Sociological Researches, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia